

13 mars 2017

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över En inkluderande kulturskola på egen grund SOU 2016:69 (Ku2016/02380/KO)

Läraryrket har fått möjlighet att yttra sig till Kulturdepartementet angående utredningen *En inkluderande kulturskola på egen grund* (SOU 2016:69).

Sammanfattning av Läraryrkets synpunkter

Läraryrket delar i hög grad utredningens bedömning av vilka utmaningar som Sveriges kulturskolor står inför. Flera av utredningens förslag har stor potential att främja kulturskolan. Att kulturskoleverksamheten föreslås få en myndighet – ett nationellt kulturskolecentrum – med ansvar för bland annat uppföljning och statistik är ett exempel på ett förslag som är välkommet. Likaså delar Läraryrket utredningens uppfattning om behovet av nationella mål för kulturskolan. Förbundet ser också positivt på tillförande av resurser för att stärka kulturskolans verksamhetsutveckling och infrastruktur. Det finns därutöver flera förslag som bör kunna förbättra kulturskolans kompetensförsörjning.

Läraryrket anser emellertid att utredningen även rymmer ett antal bekymmersamma förslag. De nationella mål som föreslås fokuserar i anmärkningsvärt hög grad på organisation och i mindre utsträckning på innehåll. Vissa av de föreslagna målen riskerar att försvaga samverkan med övriga skolväsendet avsevärt. Detta kan i sin tur inverka negativt på tillgängligheten och alla barns och ungas möjlighet till att upptäcka och ta del av kulturskolans verksamhet. Läraryrket anser att det vore mycket olyckligt, såväl för inkludering som för ett optimerat nyttjande av kommunens samlade lärarresurser.

Att utredningen inte föreslår en nationell reglering av kulturskolan är ytterst problematiskt, eftersom ett gemensamt regelverk krävs för att skapa en verksamhet som präglas av likvärdighet, långsiktighet och hög kvalitet. En inkluderande kulturskola förutsätter att kommunerna blir skyldiga att erbjuda en sådan. Ett gemensamt ramverk måste även vara utgångspunkten för att man ska kunna ta sig an utmaningar som exempelvis kompetensförsörjning, likvärdighet, hög arbetsbelastning etc.

Utredningen i korthet

Nedan följer några av utredningens förslag:

- Nationella mål - som utredningen låtit definiera - föreslås vara vägledande för den kommunala kulturskolan under tre år. Därefter bör en utvärdering genomföras för att kontrollera måluppfyllelsen. Målen är frivilliga.
- Med utgångspunkt i de nationella målen ovan lämnar utredningen bl.a. följande förslag:
 - *Nationellt kulturskolecentrum*
 - *Bidrag för regional samordning*

13 mars 2017

- *Kulturskolorelaterad forskning*
- En kulturskolepedagogexamen. Förslaget syftar till att skapa en utbildning om 90 högskolepoäng som kompletterar en konstnärlig kandidatexamen.
- Anpassade ämneslärarutbildningar som erbjuder möjlighet att läsa kurser som förberedelse för undervisning inom kulturskolan.

Läraryrketets synpunkter

Läraryrket har avgränsat sina synpunkter till sådana förslag som vi bedömer har störst påverkan på och relevans för lärare och skolledare inom kulturskolan.

Kulturskolan måste betraktas både ur ett utbildningsperspektiv och ur ett kulturperspektiv. Verksamheten kompletterar och fördjupar grund- och gymnasieskolans estetiska ämnen. Den kan öka måluppfyllelsen och stimulera skolans demokratiska uppdrag. Utöver detta fyller dess samverkan med skolväsendet en viktig funktion för både likvärdighet och integration. Estetiska läroprocesser och samarbeten förenar och bygger broar mellan elever. Kulturskolan erbjuder nya synsätt och skapar gemenskap och förståelse.

Kulturskolan har också en helt egen roll. Den kan sägas erbjuda en konstnärlig grundutbildning för musiker, dansare, skådespelare etc. Kulturskolan är en viktig länk vidare mot högre utbildning inom olika konstformer. Den lägger grunden för den professionella kulturutövningen och utgör ett väsentligt fundament i ett rikt kulturliv.

Utredningen lämnar förslag som bryter upp kulturskolans dubbla uppdrag som skisserats ovan. Utredningen väljer att i allt för hög grad betona kulturskolans egna grund. I själva verket är samverkan med skolväsendet något som under lång tid kännetecknat kulturskolan och givit verksamheten viktiga grundförutsättningar. Genom samarbeten med skolväsendet har man möjlighet att nå ut till alla elever. En genuint inkluderande kulturskola behöver således finnas närvarande på olika sätt inom både grund- och gymnasieskolan.

Förslag om nationell juridisk ram saknas

Utredningen föreslår nationella mål istället för att presentera ett förslag om en gemensam juridisk ram. Målen ska vara vägledande för den kommunala kulturskolan. Efter tre år föreslås en utvärdering för att ta reda på vilken verkan förslagen har haft på barns och ungas tillgång till kulturskola. Om utvärderingens resultat visar att tillgången till kommunal kulturskola saknas och om det finansiella läget tillåter, föreslår man att regeringen bör överväga en nationell juridisk ram som ser till att en kommunal kulturskola finns i varje kommun.

Läraryrket anser att barn och unga ska ha rätt till en kulturskola, ett ställningstagande som tar sin utgångspunkt i såväl FN:s barnkonvention som i EU:s definierade nyckelkompetenser. En likvärdig kulturskola förutsätter statlig reglering. De ungas hemort och socioekonomiska status får inte avgöra vem som ska ha tillgång till konstformer som musik, dans, bild, film etc. Kommunerna bör mot en sådan bakgrund bli skyldiga att erbjuda kulturskoleverksamhet.

Utredningen beskriver statlig reglering som önskvärd, men inte genomförbar. Läraryrket delar inte denna bild. Alla kommuner förutom ett knappt tiotal har musik- och kulturskola idag. Många av dessa kommuner är mindre och har ett begränsat elevunderlag. Att hitta former och samarbeten mellan kommuner för att tillgodose dessa

13 mars 2017

kommuner med en kulturskola kan inte vara ogenomförbart. I Läraryrketets årliga ranking av kulturskolekommuner ser vi att även väldigt små kommuner som exempelvis Ragunda har kapacitet att leverera en bred kulturskoleverksamhet. Endast genom en nationell reglering kan vi på allvar möta kulturskolans utmaningar som likvärdighet, inkludering, kompetensförsörjning, hög arbetsbelastning etc.

Nationella mål

Utredningen föreslår följande mål. En kommunal kulturskola ska:

- ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp,
- bedrivs på barns och ungas fria tid,
- präglas av hög kvalitet och en konstnärlig och genremässig bredd med verksamhet inom tre eller flera konstuttryck,
- tillämpa en pedagogik som utgår från barnets egna erfarenheter och intressen,
- ge barn och unga goda förutsättningar att ha inflytande på verksamhetens utformning och innehåll,
- ha en hög andel pedagogiskt och konstnärligt utbildad personal,
- verka i för verksamheten anpassade lokaler med ändamålsenlig utrustning,
- aktivt verka för att kommunens barn och unga har kännedom om kulturskolan och ges likvärdig möjlighet att delta i dess verksamhet, och
- arbeta i bred samverkan och bedriva en utåtriktad verksamhet gentemot det övriga samhället.

Läraryrketet anser att de nationella målen naturligtvis har goda intentioner, men att flera av dem är djupt problematiska och riskerar att ställa till det för elever och lärare i den befintliga verksamheten. På en övergripande nivå fokuserar målen för mycket på form och för lite på innehåll. Målen beskriver hur en kulturskola ska organiseras genom samverkan, marknadsföring, tillämpning av en viss pedagogik, gruppundervisning samt att den inte bör erbjudas i anslutning till skoldagen etc. Målen för en inkluderande och likvärdig kulturskola bör istället definiera verksamhetens uppdrag med utgångspunkt i vad den ska ge eleverna. Målen ovan har huvudsakligen instrumentell karaktär, men vad verksamheten ska syfta till förblir oklart. Läraryrketet förordar tydliga innehållsmål som sätter en nationell och likvärdig standard för vad elevernas undervisning syftar till, inte mål om hur undervisningen rent praktiskt bör genomföras.

De två första målen ovan handlar om undervisningens form och tidsmässiga förutsättningar och innebär en detaljreglering som skulle riskera att missgynna undervisningens fokus och kvalitet. Utredningen skriver följande: "Att erbjuda verksamhet i grupp är viktigt för att både yngre och äldre barn ska trivas. Utredningen menar därför att gruppundervisning bör vara norm" (SOU2016:69, s. 206). Gruppundervisning har många förtjänster, men kulturskolan behöver inga anvisningar på detta område. En nationell norm skulle kraftigt reducera det professionella inflytandet över undervisningen. Lärare och skolledare kan och bör, utifrån en enskild kommuns satta mål och ramar, själva avgöra hur undervisningen bäst organiseras,

Målet om att undervisningen ska "bedrivs på barns och ungas fria tid" medför väsentliga risker. Samverkan med skolväsendet kommer sannolikt att utebli helt hos vissa huvudmän. Skrivningen kan tolkas som att undervisningen av nödvändighet måste

13 mars 2017

äga rum efter skoldagen, vilket vore högst olyckligt. Inkludering förutsätter nämligen ett gott samarbete med grund- och gymnasieskolan. Via skolväsendet kan samtliga elever oavsett bakgrund komma i kontakt med kulturskolan. Genom samverkan med skolväsendet kan kulturskolan bidra till skolans kompensatoriska uppdrag.

Mer än en tredjedel av Läraryörbundets medlemmar inom kulturskolan bedriver undervisning inom grund- och gymnasieskolan. Det vore förödande för verksamhetens kompetensförsörjning om man inte hittar en organisation där skolväsendet samordnas med kulturskolan. Allt annat riskerar att leda till resursslöseri. Läraryörbundet tillstyrker alltså inte förslaget i dess nuvarande utformning.

Nationellt kulturskolecentrum

Utredningen föreslår att ett nationellt kulturskolecentrum ska ha följande ansvarsområden:

- Nationell uppföljning
- Fördela statsbidrag i form av
 - utvecklingsbidrag till kulturskoleverksamhet
 - tidsbegränsat verksamhetsbidrag till kulturskola
 - bidrag till verksamhet med avancerad spetskompetens
- Främja erfarenhetsutbyte och samverkan
- Främja kulturskolelaterad kunskap med grund i forskning och beprövad erfarenhet

Läraryörbundet välkomnar förslaget i stora delar. Det är bra att kulturskolan får en nationell myndighet med ansvar för uppföljning och utvecklingsarbete. Nationell uppföljning kan stärka utvecklingen mot en mer likvärdig och inkluderande kulturskola av hög kvalitet. Det är bra att en myndighet ges i uppdrag att stimulera utveckling och sprida kulturskolelaterad kunskap med forskning och beprövad erfarenhet som bas. Den vetenskapliga grunden behöver stärkas och vidareutvecklas inom kulturskolan.

Läraryörbundet anser att de nationella mål som står i fokus för uppföljning bör ha en helt annan utformning. Vissa mål som exempelvis att man ska ha en hög andel pedagogiskt och konstnärligt utbildad personal, är naturligtvis mycket värdefullt att insamla data om. Målen som föreslås är dock helt frivilliga för huvudmännen att leva upp till. Ett nationellt kulturskolecentrum bör dessutom istället följa upp elevorienterade mål som är kopplade till kvalitet och målen bör vara förankrade i en nationell lagstiftning som skapar en likvärdig standard för eleverna.

Det är även viktigt att framhålla betydelsen av att ett nationellt kulturskolecentrum inte enbart placeras under kulturdepartementet. Man bör istället inrätta myndigheten så att den även lyder under utbildningsdepartementet. Läraryörbundet anser att detta är helt avgörande för att synliggöra kulturskolans dubbla uppdrag, som skisserades inledningsvis. För att ta ett helhetsgrepp om exempelvis lärarutbildningsfrågor måste den kompetens som utbildningsdepartementet och Skolverket besitter finnas tillgänglig. Läraryörbundet anser således att man bör skapa en mer fristående myndighet som i sina direktiv ges instruktioner om att samverka med både Kulturrådet och Skolverket. Läraryörbundet tillstyrker alltså ambitionen bakom förslaget men inte förslaget i dess helhet.

13 mars 2017

Kulturskolepedagog – en ny yrkesexamen

Utredningen föreslår att man bör inrätta en ny yrkesexamen som vid fullgjord utbildning om 90 högskolepoäng leder till en kulturskolepedagogexamen. Den utbildning som föreslås är en kompletteringsutbildning på grundnivå som kompletterar en konstnärlig kandidatexamen.

Läraryrkesförbundet delar utredningens bedömning om behovet av flera utbildningsvägar in till kulturskolan, för breddning av utbud och för möjligheten till "snabbspår" i likhet med andra lärarutbildningar. Dock riskerar förslaget om en yrkesexamen att utbildningsmässigt bli en återvändsgränd och därigenom skapa betydande inläsningseffekter.

Läraryrkesförbundet föreslår istället att personer med konstnärlig kandidatexamen bör läsa en kompletteringsutbildning (KPU) mot ämneslärarexamen - som omfattar 90 högskolepoäng (den omfattar alltså lika många högskolepoäng som den föreslagna kulturskolepedagogexamen) - med inriktning mot kulturskolan. En sådan examen skulle alltså samtidigt ge behörighet till att undervisa inom grund- och gymnasieskolan. Kompletteringsutbildningen bör innefatta vissa kurser med inriktning mot undervisning i kulturskolan. En sådan lösning skulle på ett mer effektivt sätt möta kompetensförsörjningsproblematiken och undgå att skapa inläsningseffekter. Läraryrkesförbundet föreslår att man ser över möjligheten att skapa en sådan kompletteringsutbildning.

En dryg tredjedel av Läraryrkesförbundets medlemmar i kulturskolan arbetar i dag även i grund- och gymnasieskola, vilket ger stöd för det ovan beskrivna. Detta skapar arenor för fler barn och unga att komma i kontakt med verksamheten och dess möjligheter. Det innebär också ökade möjligheter för kommuner att erbjuda heltidsanställning för lärare vilket i sin tur skapar förutsättningar för kontinuitet och ökad kvalitet i alla verksamheter. Skolans kompetensförsörjningsutmaningar måste ses som en helhet och utbildningsvägarna bör anpassas till en sådan helhetssyn. Läraryrkesförbundet avstyrker förslaget.

Anpassade ämneslärarutbildningar

Utredningen vill att ämneslärarutbildningarna anpassas så att de kombinationstjänster, dvs. pedagogisk personal med kompetens för såväl skolväsendet som kulturskolan, som kommunerna efterfrågar i högre grad finns tillgänglig. Genom att erbjuda kurser med inriktning mot kulturskolans särskilda kompetenskrav samt anpassad verksamhetsförlagd utbildning kan detta uppnås.

Läraryrkesförbundet tillstyrker förslaget och ser mycket positivt på att anpassa ämneslärarutbildningarna för kulturskolans behov och menar dessutom att det i praktiken redan görs i viss utsträckning. Vid ett eventuellt inrättande av nya eller förstärkta utbildningsvägar in i kulturskolan, vill Läraryrkesförbundet peka på vikten av att dessa görs kompatibla med övriga lärarutbildningar. På så vis sätts kompetensförsörjningen till kulturskolan i ett större sammanhang och kan framgent spela roll för den generella lärarbristen. Det blir då också naturligt att statliga kompetensutvecklingsinsatser också kommer att omfatta lärare i kulturskolan. På längre sikt vill Läraryrkesförbundet att man utreder möjligheten att eventuellt införa lärarlegitimation även inom kulturskolan.

13 mars 2017

Läraryrket vill i sammanhanget även påtala behovet av att man erbjuder skolledare inom kulturskolan skolledarutbildning, något som endast i liten omfattning görs vid Karlstads universitet för närvarande. Det är en tvåårig befattningsutbildning som vänder sig till verksamma skolledare inom kulturskolan. Att kulturskolans chefer erbjuds utbildning för sitt viktiga uppdrag bidrar till höjd kvalitet och ett gott pedagogiskt ledarskap.

Utvecklingsbidrag samt tidsbegränsat verksamhetsbidrag

Utredningen föreslår ett utvecklingsbidrag – ett statsbidrag på 200 miljoner – för att främja utveckling av de kommunala kulturskolorna. Förslaget syftar till att skapa en mer jämlik och tillgänglig kulturskola. Utvecklingsbidraget ska även kunna bidra till breddning av konstområden och pedagogisk utveckling. Utredningen föreslår också ett tidsbegränsat verksamhetsbidrag. Kommuner med låg befolkningstäthet ska ges möjlighet att rekquirera 500 000 kronor i bidrag förutsatt att ett ekonomiskt eget åtagande på minst 50 procent av beloppet.

Läraryrket tillstyrker båda förslagen. Förslagen bedöms ha potential att stimulera till en mer jämlik och tillgänglig kulturskola. Det är viktigt att alla Sveriges barn och unga ges möjlighet till undervisning inom kulturskolan. Kommuner som är avlägset belägna med liten befolkning har naturligen svårare att skapa en kulturskola. Bidragets omfattning (500 000 kronor) skulle sannolikt behöva utökas för att ge mer effekt, men är ett steg på vägen. En nationell reglering skulle dock på ett mer effektivt sätt nå de mål som bidragen ovan syftar till.

Kulturskolorelaterad forskning

Utredningen föreslår ett projektbidrag om 20 miljoner kronor under år 2018. Vetenskapsrådet ges i uppdrag att utlysa medlen. Den forskning utredningen vill se ska vara inriktad mot det utbildningsvetenskapliga området. Utredningen lämnar även ett förslag om att inrätta en nationell forskarskola i *Kulturskolans didaktik*. Vetenskapsrådet ska utlysa medlen om 2 miljoner kronor i fyra år från och med 2019. Uppdraget ska leda till en licentiatexamen.

Läraryrket tillstyrker förslagen. Det är av stor betydelse för kulturskolan att den beforskas samt att forskningen kommer verksamheten till del. Att forskarskolan fokuserar på kulturskolans didaktik är således särskilt välkommet. Läraryrket vill i sammanhanget understryka betydelsen av att utbildningsvägarna till kulturskolan ger akademiska förutsättningar också för professionsdriven forskning. Den skola Läraryrket vill se vilar på beprövad erfarenhet samt vetenskaplig och konstnärlig grund. Förslagen är helt i linje med den utveckling vi vill se för kulturskolan. Det nationella kulturskolecentrum som föreslås bedöms ha goda förutsättningar för att sprida forskningen så att den kommer lärare och skolledare till del.

Läraryrket

Johanna Jaara Åstrand

Ordförande

